



MÄTÄJOEN TALIN ALUEEN TALKOOKUNNOSTUKSET

Vuosiraportti 2020

**Kaksitoista vuotta vapaaehtoistyötä erittäin uhanalaisen taimenen
hyväksi**



Meritaimen valmistautumassa kutuun Mätäjoella

Helsingin perhokalastajien talkootyön tuloksena on **Mätäjoella, Pitäjänmäen Talissa** vuonna 2020 vankka luontaisesti lisääntyvä taimenkanta. Taimen on viime vuosien aikana vallannut jokialueen kilometrin matkalta omakseen ja on siellä valtakalalaji. Taimenet kutivat syksyllä kaikilla seitsemällä kutualueella. Kutupesiä oli joulukuun alussa yhteensä 24 kpl. Se on uusi ennätys.

Työ on siis ollut tuloksellista, mutta ongelmiakin on. Joka kevät joelta lähtee ehkä jopa satoja rauhoitettuja taimenia merivaellukselle, mutta vain muutama on onnistunut palaamaan takaisin jatkamaan uhanalaista sukuaan. Vuonna 2020 **Helsingin** ja **Espoon** kaupungit rauhoittivat **Laajalahden** ja **Iso-Huopalahden** verkkokalastukselta, jotta alueen puroihin ja Mätäjokeen pääsisi kudulle enemmän merivaelluksen tehneitä taimenia. Mätäjoella nähtiin loka- marraskuussa kudulla kaksi meritaimennaarasta ja saman verran koiraita. Se on enemmän kuin aiemmin, mutta edelleen liian vähän, jotta joen taimenkannan vaelluskäyttäytyminen pysyisi yllä. Normaalisti näin lähellä merta suurin osa taimenista olisi merivaelluksen tehneitä. Mätäjoella lähes kaikki kutevat taimenet ovat kuitenkin jokeen pysyvästi jääneitä pienikokoisia yksilöitä. Sama tilanne on myös lähialueen **Haaganpurolla** ja **Monikonpurolla**.

Syys- marraskuussa tarvitaan lisää kalastusrajoituksia, jotta erittäin uhanalainen meritaimen pääsisi edes kerran kudulle Mätäjokeen.

Talkookunnostukset vuonna 2020

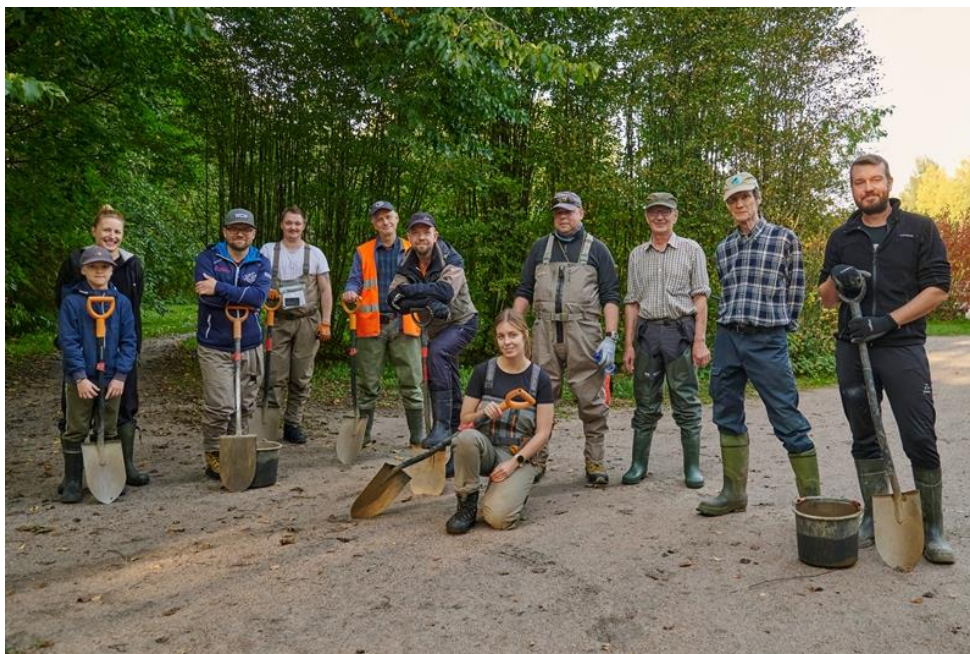
Pikaraitiotie **Raide-Jokerin** projektiväki halusi tehdä vapaa-ajallaan työtä Mätäjoen taimenten hyväksi. Toukokuun alussa heille järjestettiin kolme iltatilaisuutta, joihin sai korona-pandemian takia osallistua kerralla vain kaksi henkeä. Näinkin pienellä joukolla saadaan ihmeitä aikaan. Talin golfkentän tekokoskeen kivettiin vajaan aarin kokoinen poikasalue odottamaan kosken niskalla olleesta kutupesästä kuoriutuneita taimenten poikasia. Aikaisempina vuosina koskesta on sähkökoekalastuksissa löytynyt vain muutama poikanen. Raide-Jokerin talkootyön ansiosta saatiin kunnostetulta alalta syyskuun koekalastuksessa yli kaksikymmentä pikkutaimenta.



Raide-Jokerin väki ahkeroi uuden poikasalueen golfkentän koskeen

Perinteiset syystalkoot hajautettiin tartuntojen ehkäisemiseksi neljälle arki-illalle ja lauantaille. Parituntisiin tilaisuuksiin osallistui kerrallaan noin kymmenen henkeä.

Tuloksellisuuden kannalta muutos oli huomattava. Saimme enemmän aikaan kuin milloinkaan aiemmin. Talkootapahtumiin osallistui yhteensä 37 henkeä, moni useampaan tilaisuuteen. Työtunteja kertyi noin 80. Karkeaa, 16 – 50 mm soraa levitettiin 11 tonnia. Sorasta syntyi taimenille uutta kutualuetta noin 300 neliömetriä. Vanhoja kutupaikkoja pestiin noin 1000 neliömetriä. Uutta poikasaluetta tehtiin myös noin 1000 neliömetriä.



Helsingin perhokalajat ry:n väkeä iltatalkoissa
Kuva: Thomas Berggaard

Myös **Suomen Keskustan** iskuryhmä kävi talkoilemassa syys-lokakuun vaihteessa. Tämä oli jo kolmas kerta, kun puolueen väki ahkeroi Mätäjoella.

Sähkökoekalastukset

Luonnonvarakeskus LUKE:n tutkijat Ari Saura ja Mikko Leminen suorittivat sähkökoekalastuksen 16.9.2020. Tulos oli hiukan heikempi kuin aiemmin, mikä ei ollut yllätys. Syksyllä 2019 alueelta löytyi vain 13 kutupesää. Kahdella soraikolla ei ollut kudettu ollenkaan. Ilonaihettakin oli. Tekokoskesta löytyi huomattavasti enemmän poikasia kuin aiemmin.



Koekalastetut taimenet punnittiin ja mitattiin. Vaa'alla hyvään kasvuvauhtiin päässyt, keväällä syntynyt taimen.

Koealat ja kesän vanhojen (0+) taimenten tiedot

Kaikki kertakalastuksia, sijainnit sivun 7 kartassa

Soraikko 1

Vuosi	0+ kpl	Keskip. mm	Kpl per aari	Arvio
2019	11	89	22	OK
2020	21	83	25	OK

Soraikko 2

2019	4	76	7	Heikko
2020	4	81	7	Heikko

Soraikko 6

2018	46	75	44	Hyvä
2019	41	79	32	OK
2020	24	84	16	Parannettavaa

Soraikko 7

2018	0	0	0	Heikko
2019	8	81	6	Heikko
2020	5	92	4	Heikko

Soraikko 8

2018	0	0	0	Heikko
2019	2	85	1	Heikko
2020	23	95	23	OK

Taimenten kutu

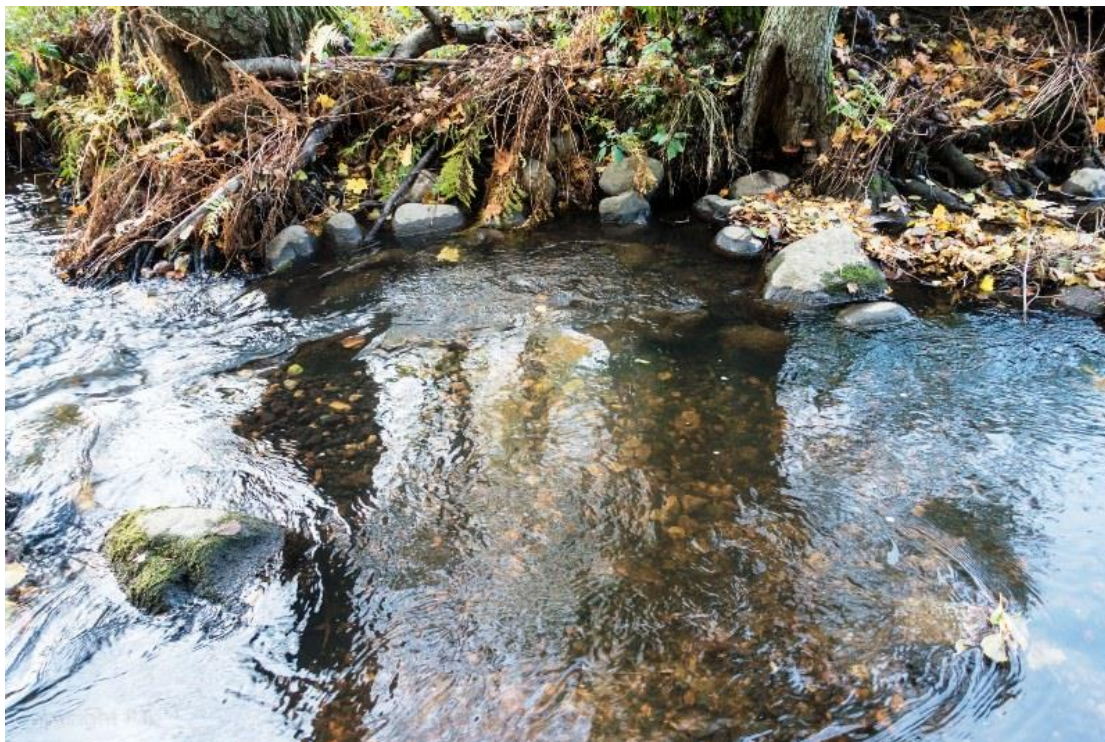
Kutu käynnistyi lokakuun toisena viikonloppuna vauhdikkaasti, kun "Kivisillan" koskessa kuti kookas meritaimennaaras ja pari koirasta. Seuraava viikko oli hiljaisempi. Kututoiminta vilkastui kolmannella viikolla ja jatkui kiivaana marraskuun alkuun, jolloin Pitäjänmäentien vieressä kuti toinen meritaimennaaras ja lukuisa määrä paikallisia koiraita. Viimeiset kutupesät löytyivät marraskuun lopulla.



Copyright PJL

Meritaimen kaivaa kutukuoppaa aivan Pitäjänmäen ratatyömaan vieressä

Kaikilla soraikoilla kudettiin, mikä lupaa hyvää poikasmäärää ensi kevääälle. Pitäjänmäentien pikaraitiotien rakentamisesta voi tosin päästä jokeen hiekkaa, joka lähistöllä oleviin kutupesiin päästessään saattaa jopa tuhota taimenten mädin. Raide-Jokeri projekti tietää asian ja on luvannut estää hiekan karkaamista



Meritaimenen kutupesa kivisillan soraikossa

Taimenten kutupesät vuosittain (sijainnit sivun 7 kartassa)

Vuosi	Yhteensä	Kutualue 1	Kutualue 2	Kutualue 3	Kutualue 5	Kutualue 6	Kutualue 7	Kutualue 8
2014	2	0	0	-	2	0	0	0
2015	5	0	2	-	2	1	0	0
2016	7	0	3	0	3	1	0	0
2017	15	2	3	0	3	5	1	1
2018	10	1	3	0	3	1	2	0
2019	13	3	3	0	0	4	2	1
2020	24	6	2	1	4	4	6	1

Yhteenvetoa

Kutupaikkoja on Talin alueella riittävästi. Kudulle mahtuisi jopa kaksinkertainen määrä taimenia.

Joidenkin kutupaikkojen lähellä on varsin rajallisesti hyvää kasvualuetta taimenten poikasille. Jatkossa tuleekin tehdä poikasalueiksi lisää matalia kivikoita.

Kuten alussa mainittiin, niin verkkokalastusrajoituksia on ehdottomasti jatkettava ja mielellään saatava lisää etenkin Laajalahden eteläpuolella oleviin kapeisiin salmiin, jotta mereltä palaavilla emokaloilla olisi mahdollisuus jatkaa sukuaan Mätäjoessa.

Vuosi 2021

Alkukesällä kartoitetaan keväällä kuoriutuvien poikasten määriä. Siten saadaan ensitietoa kudun onnistumisesta.

Luonnonvarakeskus suorittaa sähkökoekalastuksen alkusyksyllä. Silloin saadaan tarkempaa tietoa taimenikäluokkien tilasta.

Syyskuun viimeisellä viikolla järjestetään perinteinen kaikille avoin talkootapahtuma.

Kuten edeltäkin selviää, niin poikasalueita tarvitaan lisää. Niihin panostettiin jo viime syksynä ja lisää tehdään tulevina vuosina. Kutusoraikkojen kuntoa seurataan ja niitä kunnostetaan tarpeen mukaan.

Kiitokset!

Virtavesien hoitoyhdistys ry, Virho on tehnyt taimenten kotiutustutukset, jotka olivat perusedellytys taimenkannan palauttamiselle. Virho on myös auliisti lainannut työkalujaan Mätäjoen talkoisiin. Ilman niitä ei tulisi toimeen.

Pitäjänmäkiseura on aktiivisesti osallistunut sekä talkoisiin että yleisötilaisuuksien tunnetuksi tekemiseen.

Teknos Oy on toiminut kunnostuksien rahoittajana vuodesta 2013 lähtien. Teknos myös rahoitti vuonna 2013 Talin golfkentän vedenottoaltaan padon muutokset 20 metriä pitkäksi koskeksi.

Helen Oy, Suomen Keskusta sekä **Raide-Joekeri** projekti ovat oma-aloitteisesti talkoilleet Mätäjoella.

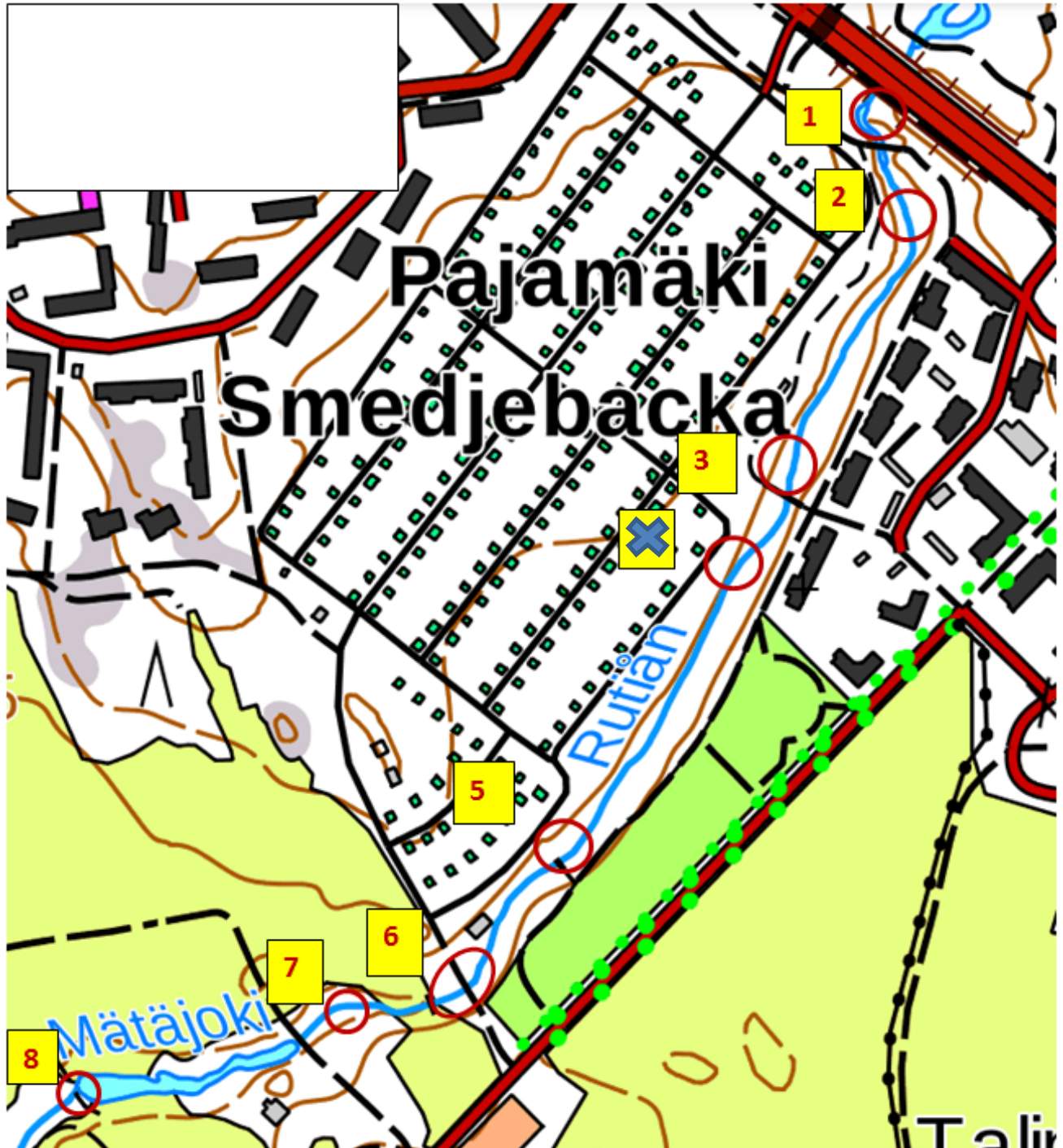
Helsingin Golfklubi siirsi keväällä autokuorman isoja kiviä golfkentälle, tekokosken rantaan, jotta talkooväki pääsi kiveämään koskea.

Helsingin kaupungin puisto-osasto on esimerkillisesti tukenut kunnostustoimintaa sekä Mätäjoella, että muilla Helsingin puroilla. Teknoksen tarjouduttua Mätäjoen rahoittajaksi, on kaupungin panostukset voitu suunnata muihin kohteisiin.

Koskien kiveämisestä, uppopuun lisäämisestä ja soraikoista on hyötynyt koko ympäröivä luonto. Vesikasvit, -sammaleet vesihyönteiset ja äyriäiset löytävät suojaa ja ravintoa monipuolisesta ympäristöstä. Mätäjoella on viime vuosina tehty havaintoja mm. saukoista ja talvehtivista koskikaroista. Onpa erittäin harvinainen kuningaskalastajakin nähty saalistamassa joen rantalehdossa.

Seuraavilla sivuilla on yksityiskohtaisemmat kuvaukset taimenten lisääntymisalueilta, kunnostuksista, kudusta ja muista havainnoista.

Taimenten lisääntymisalueet ja havainnot numerojärjestyksessä
ylävirrasta alavirtaan.



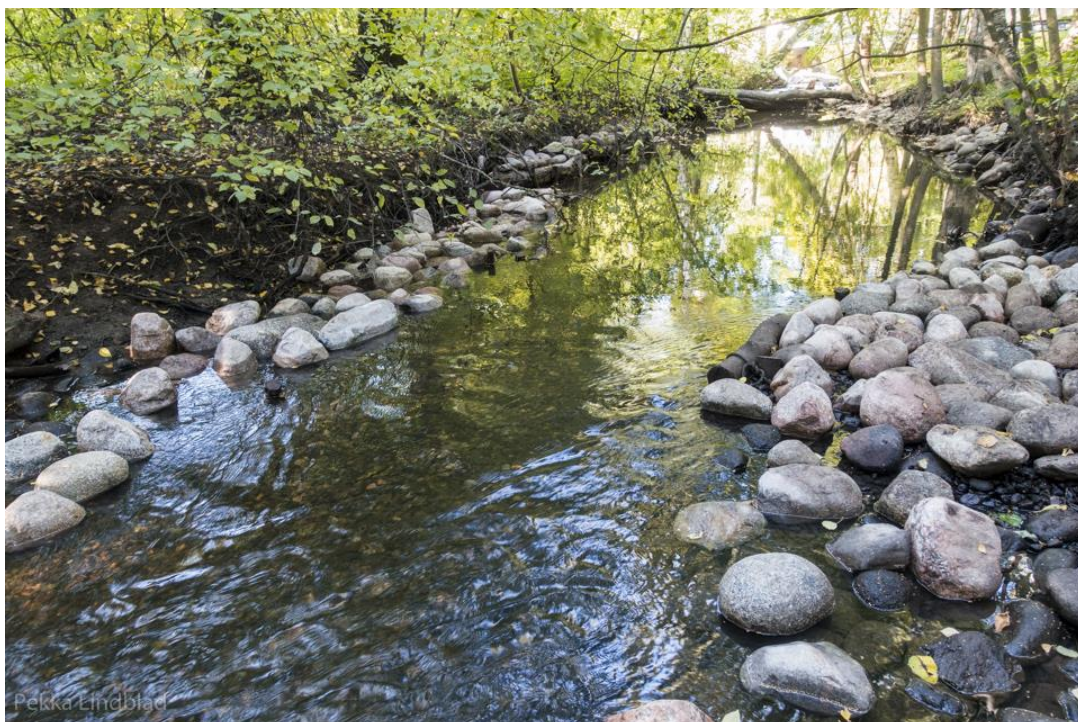
Väliotsikoiden numerointi viittaa edellisen sivun kartan kohteisiin

1. Kävelysillan yläpuolelle vuosina 2009 ja 2014 soraistettu kosken niska



Kutu käynnistyi 19.10. naarastaimenen kaivaessa kutukuoppaa soraikon laitaan. Marraskuun loppuun mennessä alueelle oli ilmestynyt peräti **kuusi kutupesää**. Aivan Pitäjänmäentien ratatyömaan vieressä oli marraskuun alussa kudulla meritaimen. Taimenet ovat kuteneet soraikolla syksystä 2017 alkaen.

2. Lehtoon, kovapohjaiseen virtapaikkaan v. 2015 tehty kutupaikka

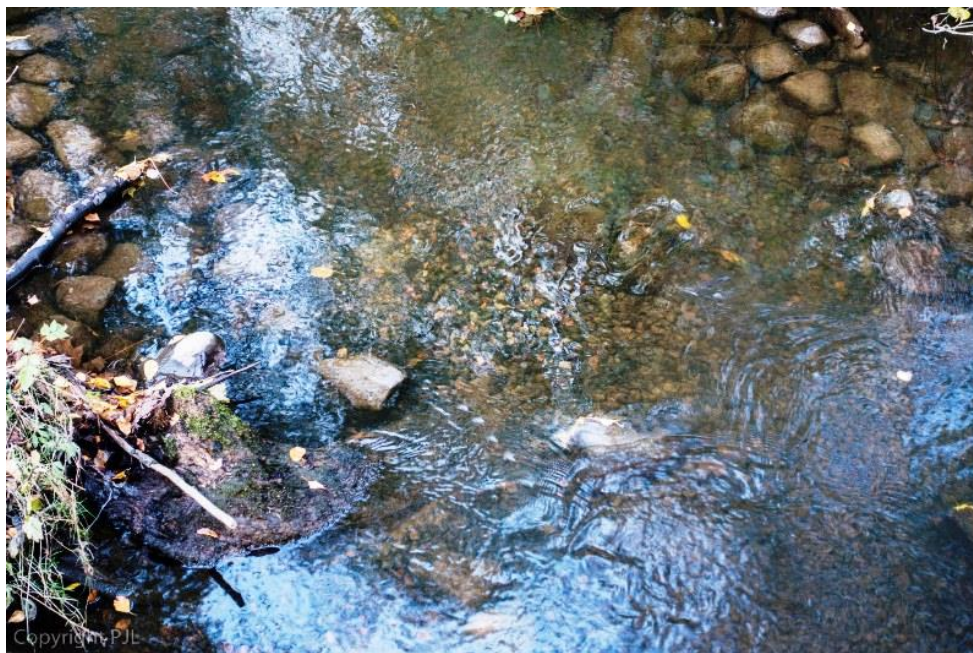


Soraikkoa on vaivannut hiekoittuminen, koska virtaus on päässyt irrottamaan maa-ainesta penkoista. Syksyllä 2018 tuettiin penkkoja kivillä ja maastosta kerätyllä puutavaralla. Työ onnistui, sillä keväällä 2019 soraikko oli edelleen puhdas. Seuraava talvi oli lauha ja runsassateinen. Jatkuvan tulvimisen seurauksena soraikko hiekoittui uudelleen. Alkukesän kartoituksessa alueelta ei löytynyt nollikaspoikasia. Sähkökoekalastuksessa poikasia löytyi vain kourallinen. Loka- marraskuussa soraikkoon kuti vähintään **kaksi** taimenta ehkä useampikin, koska **kutupesät** olivat melko leveitä.



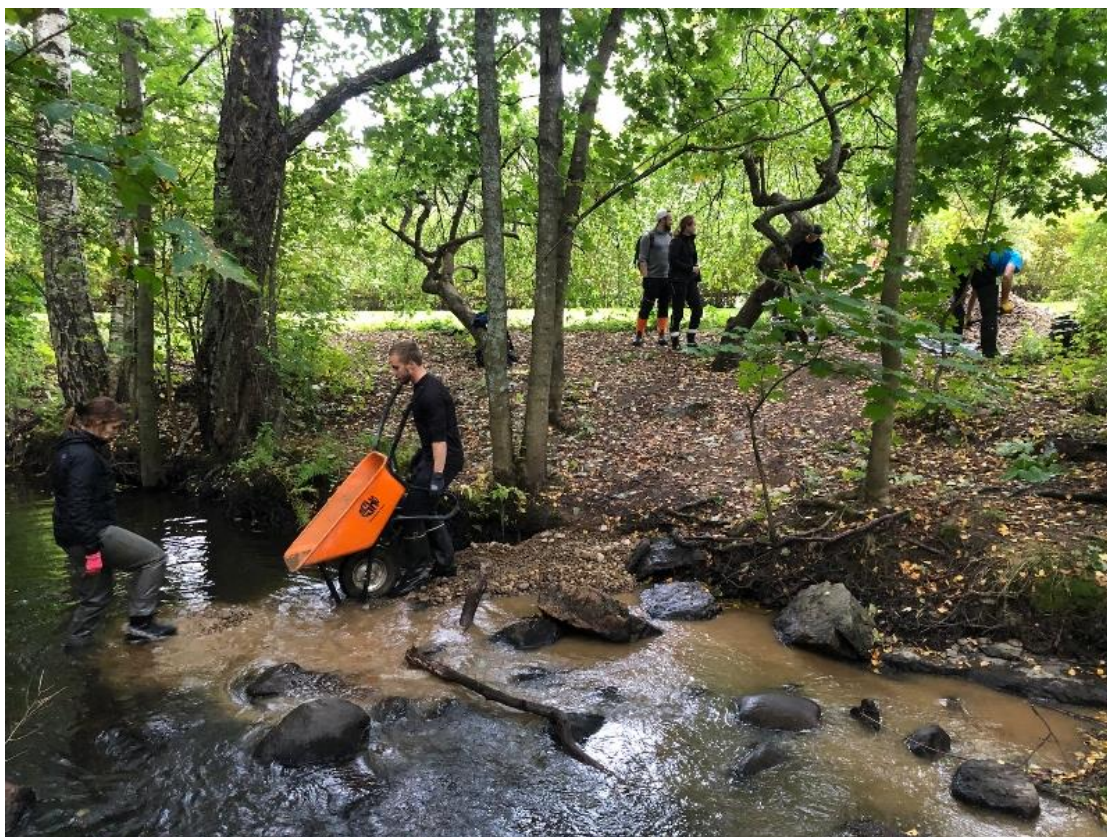
3. Talkoissa 2017 tehty kutusoraikko

Kolmen vuoden odottelun jälkeen syksyllä 2020 soraikkoon ilmestyi **ensimmäinen kutupesä**, kuva alla. Syystalkoissa reunojen kiveystä järjesteltiin uusiksi. Näin saatiin virtaukseen vaihtelua. Todennäköisesti se sai emotaimenet vihdoin hyväksymään soraikon. Kesäisin paikka on ollut vuoden ikäisten taimenten suosiossa. Ruokailevia taimenia onkin hyvä tarkkailla alavirran puolella olevalta kävelysillalta



5. Kävelysillan yläpuolelle, puiden varjoon tehty soraikko

Paikka on ollut taimenten suosima kutualue vuodesta 2014 alkaen, jopa niin, että osa paikan sorasta oli taimenten mylläämänä valunut alapuoliseen koskeen. Syksyllä 2019 soraikolla ei ollut yhtään kutupesää. Sen johdosta paikka remontoitiin syystalkoissa. Kosken niskalle levitettiin noin 5 tonnia uutta soraa ja siihen sijoitettiin muutama isompi lohkare monipuolistamaan virtausta.



Talkooväki kunnostaa kutupaikkaa levittämällä uutta soraa kosken niskalle
Kuva: Olli Malmivaara

Työ onnistuikin erinomaisesti. Loka- marraskuussa soraikko oli jatkuvasti emotaimenten suosiossa. Marraskuun lopulla soraikossa oli **neljä kutupesää**, joista osaan oli todennäköisesti kudettu useampaan kertaan.

6. Saunakoski

Taimenet ovat kuteneet koskessa vuodesta 2015 alkaen. Alue on Mätäjoen parasta poikastuotantoaluetta. Syystalkoissa kosken alaosaan lisättiin karkeaa soraa ja rantakivikoita avattiin, jotta taimenten poikasille sovelias alue kasvaisi entisestään. Taimenet tekivät kosken alaosaan **neljä kutupesää**. LUKE koekalasti koskea syyskuussa. Taimenten poikasia löytyi kohtalaisesti, mutta huomattavasti vähemmän kuin edellisvuonna. Ensi kesänä tilanne on todennäköisesti parempi, sillä Saunakosken yläpuolisen kävelysillan (5) neljästä kutupesästä ja Saunakosken kutupesistä kuoriutuu keväällä melkoinen määrä taimennolikkaita.

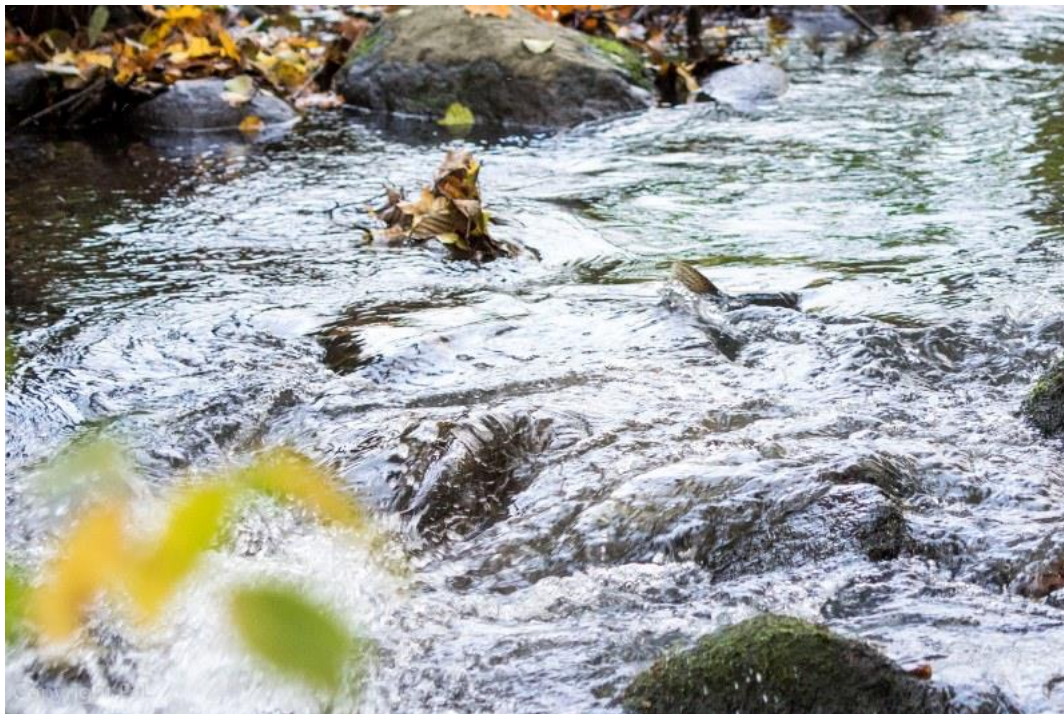


Saunakosken alaosa muutostöiden jälkeen

7. Pienen virtapaikan niskalle syksyllä 2011 tehty ”Kivisillan” soraikko



Paikka ei moneen vuoteen kelvannut taimenille. Lokakuussa 2017 tilanteeseen tuli muutos. Soraikosta löytyi yksi kutupesa. Syksyllä 2018 kutupesiä oli kaksi, samoin syksyllä 2019. Viime syksynä alueelle kuti yksi meritaimenpari sekä paikallisia taimenia niin, että **kutupesiä** oli marraskuun lopulla peräti **kuusi**.



Meritaimenpari kivisillan soraikolla

Alueella on vain rajatusti suojapaikkoja taimenten poikasille. Kaikki keväällä kuoriutuvat poikaset eivät löydä sieltä itselleen suojaisaa elinympäristöä, vaan joutuvat hakeutumaan kauemmas. Tulevissa talkoissa alueelle pitääkin luoda lisää poikasille soveliaista, matalaa kivikkoa.

8. Vuonna 2013 Teknos Oy:n rahoittamana tehty 20 metriä pitkä tekokoski



Sähkökoekalastus käynnissä tekokoskella

Kosken ylimmillä niskoilla on niukasti hiekan sekaista soraa. Se soveltuu huonosti taimenten kutupaikaksi. Siitä huolimatta koskesta löytyi vuosina 2017, 2019 ja 2020 taimenen **kutupesä**.

Raide-Jokeri projektin vapaaehtoiset rakensivat keväällä poikaskivikkoa kosken yläosaan. Se tulikin tarpeeseen, sillä syksyn koekalastuksessa LUKE:n tutkijat saivat talkooalueelta haaviinsa runsaasti taimenpienokaisia.



Kesän vanha, hyvin kasvanut tekokosken taimen

Vuonna 2021 koskeen tehdään lisää poikaskivikkoa ja niska-alueet soraistetaan kutupaikoiksi. Näin saadaan koko koski hyödynnettyä uhanalaisten taimenten lisääntymiseen.

**Talkootyö Mätäjoen ja uhanalaisen taimenen
hyväksi jatkuu.**

**Lämmin kiitos kaikille työhön osallistuneille
ja tukijoille!**



Ei mikä tahansa perhokerho!